

Hrad Kumburk, oprava „Panenské“ věže 2006-2007.

Zříceniny hradu Kumburku se rozprostírají na stejnojmenném kopci, asi sedm kilometrů severně od města Jičina. Hrad založili okolo roku 1300 Markvartici. Slavnou éru pyšného sídla ukončil roku 1658 císařský inženýr František Pieroni de Galliano, kdy na základě jeho projektu byl Kumburk pobořen.

Součástí okružní hradby je i „Panenská“ věž, které se v tomto příspěvku budeme podrobněji věnovat.

Tato věž je součástí nynější druhé brány. Je vystavěna na čedičové skále, se sloupcovou odlučností, kdy část její paty sahá až do příhrádku. Vykazuje i určité prvky flankování, i když měla zřejmě jen strážní funkci. Do dnešní doby se dochovala zhruba jedna třetina původní výšky tělesa věže, navíc se její východní část v 19. století zřítla. Torzo okrouhlé věže se zhruba od poloviny směrem dolů kónicky rozšiřuje. Zbytek věže má válcovitý charakter. Ve válcové části, zhruba vprostřed, chybí část vnějšího líce. Poškození zasahuje průměrně šedesát centimetrů do hloubky. Absence lícového zdiva je v další části spíše lokální. Při stávající koruně zdiva je patrný zbytek pískovcové konzole, která ční směrem k první bráně. Směrem k vnitřnímu hradu je v horní části zbytek dochovaného pískovcového ostění. Pod tímto ostěním je patrná i kapsa po trámu, zřejmě po přístupové komunikaci. Na části paty věže, která je založena v úrovni paty zdiva okružní hradby na čedičové skále jsou patrné tři odskoky (terásky) zužující se směrem k druhé bráně. Interiér věže je vejčitého tvaru, nejširší část zdiva je směrem k první bráně. Ve vnitřním líci jsou patrné dvě nevelké kaverny. V horní části interiéru je torzo segmentové klenby vyzděné z obdélných pískovcových kvádrů.

Narušení pojava klenby povětrnostními vlivy má za následek vypadávání zdiva na přístupovou cestu. Těsně pod touto klenbou jsou dochovány kapsy po dvou trámech, které zřejmě nesly dřevěný strop v prvotní podobě věže, než byl vystavěn strop zaklenutý. V suťovém kuželu interiéru rostou náletové dřeviny. Z tohoto kuželu odpadávají kameny na přístupovou cestu. Věž je vyzděna z čedičového řádkového zdiva z lomového kamene. Převážně vnější líc zdiva vykazuje absenci drobného klínování čedičem, které vypadalo působením povětrnostních vlivů. V interiéru věže jsou patrné i nepatrné zbytky cihelných vyzdívek. Ty jsou zřejmě mladšího charakteru po přestavbě interiéru.

Celé torzo vykazovalo značné množství statických poruch, které bylo nutné řešit. Po zpracování podrobné projektové dokumentace Ing. Jiřím Starým a jejím schválení místně příslušnými orgány se mohlo v roce 2006 přistoupit k opravám. Akce byla financována za přispění z fondu Libereckého kraje a Ministerstva kultury.

Před započítím záchranných stavebních prací, byl u paty věže v prostoru příhrádku a interiéru věže, proveden záchranný archeologický výzkum vedený pracovníkem muzea Českého ráje v Turnově PhDr. Janem Prostředníkem. Dr.. Při výzkumu bylo objeveno v prostoru příhrádku za

druhou bránou u věže zřejmě podpůrné zdivo paty z mladšího období. Mimo značného množství úlomků keramiky, byly v interiéru nalezeny částečně dochované okovy. Nález okovů potvrzuje domněnku využití spodní části věže jako vězení.

V roce 2006 bylo provedeno zpevnění skalního podloží věže dozděním její paty a částečným vyzděním podpůrného zdiva paty. Nejprve bylo nutné celý opravovaný prostor vyčistit a odlámat narušené čedičové sloupce skály. Založení zdiva paty bylo komplikované různými výškovými rozdíly skalního masivu, navíc spodní část věže má tvar komolého kužele. Po vyměření bylo přistoupeno k vlastní vyzdívce s lícováním do stejného charakteru stávajícího čedičového řádkového zdiva z lomového kamene. Podpůrné zdivo paty má smíšený charakter kde převládají druhotně použité pískovcové kvádry. Dozdívky byly provedeny dle stávajícího zdiva. Ve vyšších partiích bylo nutné použít pomocné lešení a manipulační plošiny. K rozmanitosti stavby a terénu bylo kombinováno trubkové lešení spolu s dřevěným. Manipulační plošiny a nájezdy byly postaveny z trubkového lešení a pomocné konstrukce byly postaveny z lešení dřevěného. Jeho příčné prvky byly zazdívány do opravovaného zdiva, podobně jako ve středověku a po dokončení oprav ořezány. Opravované zdivo má torzální charakter a dosahuje cca šesti metrů výšky. Interiér věže byl vyčištěn a zvýrazněn půdorys. Pod nově vzniklým dnem zůstaly dochovány stávající kulturní vrstvy. Na těchto je položena netkaná geotextilie, na kterou je uložena vrstva jílu a vrstva zeminy, která je zatravněna. Odvodnění interiéru je zajištěno drenážní hadicí, která prostupuje zdivem do vyrobeného pískovcového chrliče ústícího do prostoru přihrádku. Nově vzniklé koruny zdiva jsou zasypány zeminou a zatravněny. Při okrajích, kde dochází k nadměrnému odplavování zeminy, jsou vysázeny suchomilné skalničky kobercového charakteru stejného druhu nacházejícího se v lokalitě Kumburku. Tato etapa oprav byla 16. září představena návštěvníkům Kumburského svítání 2006.

Druhá etapa oprav byla provedena v roce 2007. Extrémně náročný terén kladl vysoké nároky na montáž lešení. Opravované zdivo je založeno přibližně v šesti metrech na neparné šikmé skalní plošině. Z těchto důvodů, pro svoji variabilitu, bylo použito trubkové lešení. Stojky byly zakládány na pevném skalním podloží v různých výškových rozdílech, z nich některé z důvodu větší stability musely být zdvojeny. Pro značné zaoblení věže nebylo možné použít podélné zavětrování lešeníové konstrukce, proto bylo použito pouze příčné zavětrování. Celá konstrukce byla kotvena na ocelové hmoždinky do tělesa věže. Lešení v interiéru bylo s vnějším lešením propojeno lešeníovou lávkou. Jediný možný přístup byl možný z parkánu. Náročnost lešení si vyžádala posouzení statikem. V nejvyšších místech dosahovala konstrukce výšky zhruba dvanácti metrů. Při opravách byly renovovány stávající odskoky (terásky). Tyto původně sloužily k lepšímu založení zdiva věže. V náročném terénu stavitel založil zdivo na nejlepším možném místě a mírnými odskoky pak dosáhl požadovaného tvaru půdorysu. V místě podélné kaverny byly odstraněny uvolněné kameny a proluka zazděna. Lícové zdivo kaverny bylo do stávajícího souvisle zazděno při přiznání okolního spáropisu, kdy v současné době není k rozeznání opravované místo od okolního. V horních

partiích vnějšího pláště byly odebrány uvolněné lícové kameny a znovu zazděny. Pod stávající korunou zdiva byl doplněn její vnější líc tak, aby nedošlo k narušení jejího torzálního charakteru. Těleso věže bylo v potřebných místech přespárováno a vypadané spáry doplněny drobnějšími čedičovými kameny. Při opravách vnějšího líce byl zachován hranatý otvor po trámu dřevěné komunikace. V místech dochovaného ostění byl líc zdiva doplněn tak, aby nebylo možné pohodlně vylézt na korunu věže. V interiéru věže došlo k zazdění drobných kaveren a k lokálnímu přespárování. Torzo segmentové klenbičky bylo zbaveno nečistot a zvětralého pojiva. Stávající pískovcové kvádríky byly hloubkově zaspárovány a maltovou směsí zajištěny proti svévolnému uvolnění. Do otvorů po trámech po původní stropní konstrukci byly zazděny trámy obdobného rozměru. Tyto byly opatřeny patinou a ošetřeny konzervačním nátěrem. Koruna zdiva byla zatravněna. Pro místo extrémně namáhané suchem byla použita nová metoda zatravnění. Do vyzděných kamenných mělkých misek, opatřených odvodněním, byly vysazeny suchomilné rostliny shodné s biotopem Kumburku. Skalničkami byla osazena všechna místa, která jsou namáhána srážkami. Stejným způsobem je osázeno i torzo segmentové klenbičky.

Kameny pro opravu byly odebírány z povrchu suťového kužele vedle přístupové cesty pod první bránou a ze suťového kuželu na parkánu hradu. Užitková voda byla dovážena z nedalekého bývalého lomu. Elektrická energie byla vyráběna na místě centrálou.

Zdařilost oprav musí zhodnotit návštěvník sám. V každém případě se podařilo staticky zajistit a zachránit nedílnou součást zříceniny hradu Kumburku, jakou je Panenská věž, pro budoucí generace a přispět tak k bezpečnosti tohoto hojně navštěvovaného místa mikroregionu Tábor. Stavba v této podobě je učebnicovým příkladem, kdy je možné vidět věž od první brány jako celek. Z prostoru příhrádku nahlížíme do řezu tělesa s velmi dobře čitelnými dvěma stavebními etapami. Ty jsou reprezentovány zbytky trámového stropu, nad kterým je vyzděn nový, zastoupený torzem segmentové klenbičky. Shora z prostoru zbytků hranolové věže vidíme zřetelně půdorys celého objektu včetně vnitřku interiéru.

Poděkování patří všem zúčastněným.

Ing. Vlastimilu Krausovi, starostovi obce Syřenov; Mgr. Romanu Hedvičákovi, Mě.ú. Semily; Tomáši Kestnerovi, Národní památkový ústav; Ing. Jiřímu Starému, zodpovědný projektant; Ing. Jiřímu Pušovi, odborná konzultace při zatravnění korun zdiva; PhDr. Janu Prostředníkovi Dr., archeologie; Sdružení pro záchranu hradu Kumburku o.s., pomoc při stavebních pracích.

Děkujeme i návštěvníkům za pochopení určitých omezení z důvodu bezpečnosti provozu staveniště.

Vypracoval: Tomáš Šimůnek 9.12.2007